

МАРКО ПАЧЕВ

БЪЛГАРСКИ ПИСАТЕЛ

МАРКО ГАНЧЕВ
КОЕ КАК СЕ ПРАВИ

chitanka.info

КОЕ КАК СЕ ПРАВИ

УВОД КЪМ СЪДЪРЖАНИЕТО

Не, няма грешка. Това наистина е съдържанието.

А защо е в началото на книгата? Ами за да видиш веднага, че това е една съдържателна книга. По-нататък всичко си върви редовно.

А трябва да знаеш, че някои книги, например арабските, започват отзад напред и тъй си карат до края. Виждаш, че в стремежа си да събудя твоя интерес към моите съчинения все пак проявявам известна милост.

Главната ми цел, разбира се, е да видиш, че не ти предлагам само стихотворения, а и проза. Защото моят Панчо например не купува книги със стихотворения. Не зная дали това е заслуга на поетите, или на читанките, но дори и да му купя стихотворна книга, има опасност да не я прочете. Та се видях принуден и аз да понапиша нещо в проза.

Ако говорим откровенно, това са си пак стихотворения, само че в проза. И понеже са си стихотворения, макар и в проза, естествено е в тях да намериш повече мисли и настроения, отколкото действие.

Знам, че си буйна натура и предпочиташ действието, но искам да ти изтъкна един довод в полза на мисленето. Ако хората бяха повече мислили и по-малко действували, нямаше да имате учебния предмет история. На негово място щяхте да имате свободен час. Три-четири свободни часа седмично малко ли е?

Казах веднаж това нещо на Панчо и той се съгласи.

— Вярно — рече Панчо, — щяхме да имаме допълнително свободно време, което да използваме за действие.

Но Панчо е прав да говори така, понеже е главното действащо лице в тая книга, макар и някъде да се явява под друго име или от скромност да си остава безимен.

Мислех да ти кажа още сума работи, обаче уводът не бива да бъде по-дълъг от съдържанието и трябва да премина към самото съдържание.

СЪДЪРЖАНИЕ

КОЕ КАК СЕ ПРАВИ

Увод към съдържанието
Заклучение към съдържанието
Какво да се прави
Как се пуска самолет
Как се прави капан за хора
Как се редят кубчета
Как да си избираме противници
Как се прави лошо настроение
Как се обучава ловно куче
Как се прави снегорин
Как се прави цъфнала овощна градина
Как се прави от дивак човек

ПЪТЕШЕСТВИЯ С ПАНЧО

На реката
При диканята
Слънчоглед и банда
Спуканата гума
С Панчо за дрехи
Панчо и морето
За късите крака на Панчо
Следотърсач
Колумбово яйце

БАСНИ С ОПИТОМЕНИ ЖИВОТНИ

Котка и прахосмукачка
Замислената патка
Подгоненото теле
Песен за мокрия барабан
Пластмасовите войници

Зарко на пазар
Прилепът — горделивата мишка
Защо плаче крокодилът
Детински работи
Битката на ветровете
За шапките и за морето
Маминият термометър
Слово за топчетата

ЗАКЛЮЧЕНИЕ КЪМ СЪДЪРЖАНИЕТО

И така, прочете увода, прочете съдържанието. Сега е редно да има и заключение. В него искам да кажа за свое оправдание, че на някои мои другари по писане, макар и да са възрастни хора, им помагат бащите, та и дядовците. А пък аз взех да ми помага моят невръстен син Панчо. Затова сигурно ще ми намериш доста недостатъци. Умолявам те, като ги намериш, да ги предадеш в бюро „Загубени вещи“ и да бъдеш сигурен, че ще си ги потърся.

КАКВО ДА СЕ ПРАВИ

*Криви или прави,
всички ще те учат
кое как се прави.*

*Какво да се прави —
туй са хорски нрави.*

*Но ти слушай мене
кое как се прави,
а на всички други
много им здраве.*

КАК СЕ ПУСКА САМОЛЕТ

— Реактивен, мамо, чу ли?
Реактивен тъй фучи. —
Скача Панчо и се пули,
търка сънени очи.

Де е мама, та я няма?
Мама става сутрин в пет.
Тича в кухнята при мама
Панчо с крясък: „Самолет!“

Мама само се подсмива,
сочи му към млековара:
— Туй е, Панчо, реактива:
щом заври, свирука с пара.

Панчо хълца с поглед влажен:
— Ах, измамница проклета!
— Чакай, Панчо, уред важен
е това от самолета.

Най-напред пилота сяда,
уредата пред него турят.
Наблюдава той с наслада
алуминения уред.

Тая ръчка после хваща.
Руква течност бяло-жълта.
Пара вдига се димяща.
Течността пилотът гълта.

Чак тогава самолета
ще потегли, драги сине.

*Хайде, мама да си шета,
а ти духай да изстине.*

КАК СЕ ПРАВИ КАПАН ЗА ХОРА

— Ще ти кажа как се прави капан за хора, обаче няма да обаждаш на никого.

— Няма, Панчо — обещах му. — Но се сецтам. Взема се една мотика... (Панчо бе помъкнал мотиката на баба си.)

— Не — поклати глава Панчо. — Взема се една пътека в градината. После мотика. Изкопава се яма...

— А после се взема един човек, който да падне вътре.

— Човекът се взема най-напред. Аз съм взел за тая цел братовчедката Вики. Оставил съм я временно в стаята да играе на кубчета, докато изкопая капана. Тоя вестник днешен ли е? Дай ми го.

— Не виждаш ли, че го чета. Иди вземи някой стар.

— Няма да стане хубав капан със стар вестник. Хайде, прочети го набързо, докато изкопая ямата.

Правех се, че чета, и наблюдавах работата на Панчо. Стори ми се, че лудорията не ще е опасна. Ямката не беше много дълбока, когато той обяви, че е готова. Сложи отгоре няколко тънки пръчки и ми поиска вестника. Застла го върху пръчките и го засипа с пръст. Малко суха трева, малко зелени листа, и капанът бе замаскиран.

— Не е ли плитък и тесен, Панчо?

— Това е капан за един крак — отвърна Панчо. — Не е вълча яма. Човек за човека не е вълк, а брат. Важното е да се посмеем, когато вътре скочи Вики.

Прибрах се да си гледам работата и забравих за капана. По едно време чух писъците на Вики и се упрекнах, че не съм предотвратил тая Панчова беля. Изтичах, но какво да видя: Вики се смее пронизително, а Панчо си отърсва крачола от пръстта. Влязъл в собствения си капан.

— Забравих бе, тате. Мога ли дял ден да помня, че на пътеката има капан?

— Щом си решил да ставаш поставяч на капани, трябва все това да ти е в ума. Инак сам влизаш вътре. Явно не е професия за тебе.

— Ех, чак професия. Аз съм любител, както ти си любител-шофьор.

— Хитлата свлака с двата клака! — подскачаше от радост Вики, която бе доста по-малка от Панчо, но и доста голяма, за да се сети кой е трябвало да падне в капана.

— Не видя ли, че беше само с единия крак ма? По-напред се научи да казваш „р“, пък тогава си служи с поговор-р-рки.

КАК СЕ РЕДЯТ КУБЧЕТА

Казват, че двамата с бати
сме били камъчета ръбати.
Но най-вече вдигаме врява,
когато той
за кубчетата ми се подиграва.
Иди, вика, че разбери я
твоята неразбория —
част от слонче
до част от балонче:
получава се слонобалонче
или балонослонче.
Част от котка до част от куче.
И какво, вика, ще се получи?
Ще се получи едно коткокуче.

Батко се смята за много голям.
Все той знаел, пък аз не знам.
Знам аз как се нареждат кубчета.
Те не се трупат на купчета,
но не бива и толкова гладко,
както ги прави батко.
Всяка патка
при батка
е патка.
Всяка крава
остава си крава.

А при мене простата патка
се превръща на птица рядка
с врат на жирафа,
с крака на щраус.
Много красиво,

какъв ти хаос!
И балончето става с хобот.
Слончето — с крака на робот.
Крокодилът разперва криле
и от него уплашен бяга
тигър с глава на мишле,
в миша дупка се пъха веднага.
Но не му се побира търбуха.
Уха, че смешно, уха!

На рогата на елена
цяла къща закачена.
Бяла мечка негър носи.
Спят под палми ескимоси.
Жаба в тенджерата се вози,
път ѝ дават носорози.

За учудване на бати —
хора с човки, птици с прашки,
зайци дългоопашати,
дългозаешки опашки...

Бате, иначе от скука
даже кубче ще се спуска...

КАК ДА СИ ИЗБИРАМЕ ПРОТИВНИЦИ

Урокът как да си избираме противници бе преподаден на Панчо от един вол. С това не искам да кажа, че всеки вол може да преподава или че трябва да се стреми към преподавателска работа. Напротив, доказано е, че на воловете колкото и да им преподава човек, все си остават волове. Изключение правят само телетата, които от телета стават волове.

Но нека не се отвличаме в разсъждения, защото вече бе казано, че младият читател обича действието и пряката реч. Да минем към действието.

Главно действащо лице, както казах, бе един вол.

Второ действащо или по-право бездействащо лице е Панчо.

Пряка реч от страна на вола:

— Му-у-у!

Пряка реч от страна на Панчо няма, понеже си е глътнал езика и не намира с какво да я произнесе.

— Стой! Ва! Ъйс!

Това е пряка реч от моя страна. Мъча се да си припомня всички воловарски междуметия от моята младост, с които тогава се възпираше един вол.

С вола обаче явно говорим на различни езици, понеже не спира, а тича срещу Панчо, навел застрашителни рога.

Не можа да го изпревари и селският пастир, понеже множество крави и телета му препречваха пътя.

За щастие, волът колкото бе свиреп отначало, толкова ставаше по-кротък, приближавайки детето. Изправи си главата и само го бутна леко в гърдите с влажната си муцуна.

Панчо седна напред шосето повече от страх, отколкото от удара.

Волът изпръхтя в лицето му малко презрително и се отдалечи да се слее с чардата, където щеше да си намери по-достойни противници.

Воловарят чак сега го настигна с вдигната тояга. Само че повече бе готов да удари мене, отколкото него.

— Какво правите бе! Защо не си вардите децата? Чунким по много ги раждате.

— Прав си — казвам. — Но се успокой. Нали не стана беля.

— Не стана, ама и аз се чудя как не стана. Знаеш ли го какъв е тоя вол? Голямо говедо е. На петнайсет километра наоколо няма добиче, което да му се опре.

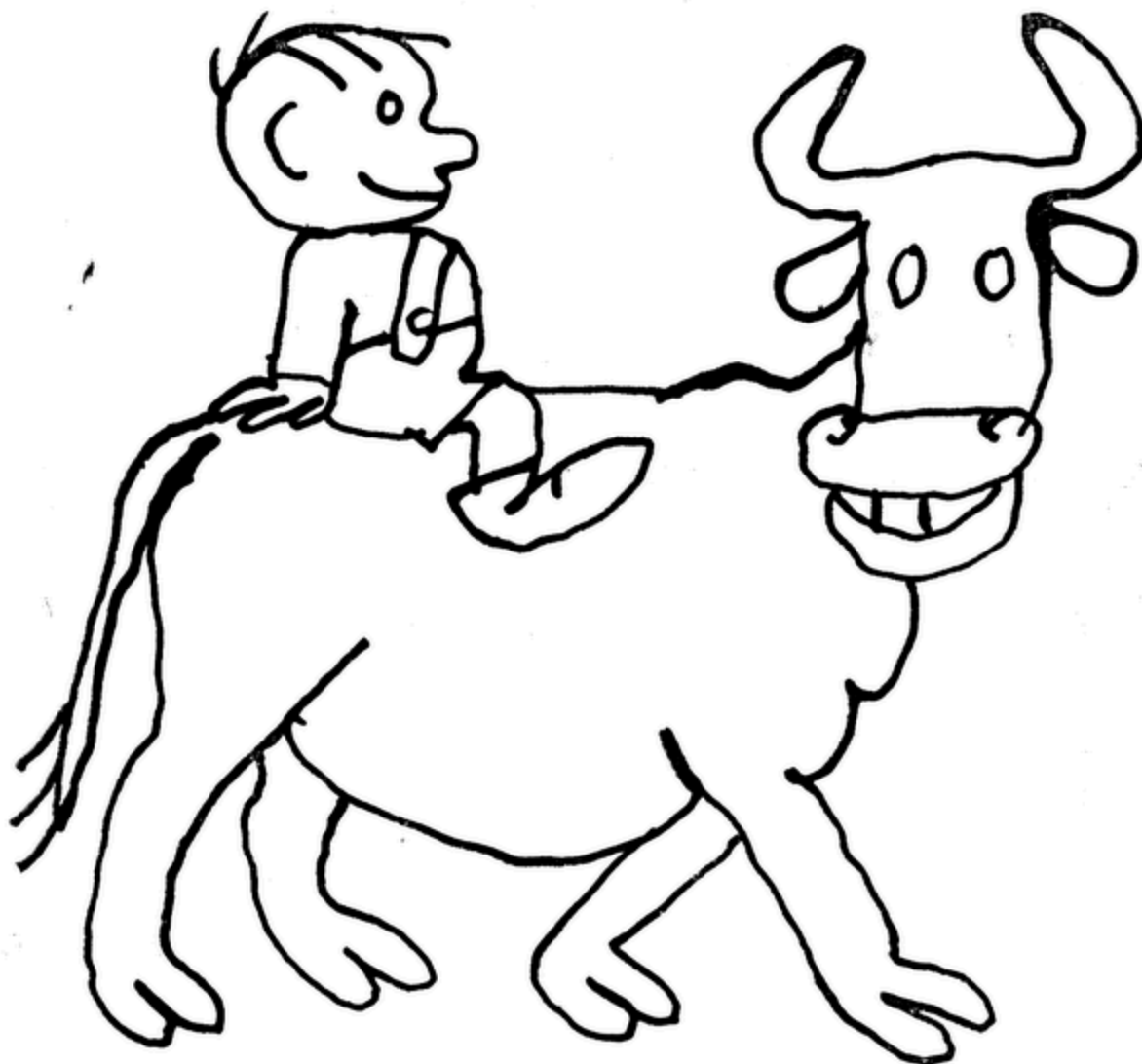
— Точно затова се отказа да намуши и Панчо, защото му е слаб противник — заразсъждавах аз.

— А бе ти на таз кълка леж — заключи воловарят и замина да завръща останалите добитъци. Бях доволен, че няма да ми попречи да използвам случката за поука на Панчо.

А тъкмо сега бе време да му изнеса лекция или конско евангелие, както се изразява той. Изтупваше прахоляка от дрехите си, изгубил ума и дума, и нямаше да може да ми възразява.

— Видиш ли, Панчо — рекох. — И волът си избира противници според своята сила. А ти биеш по-малките от тебе, дори и момичетата. Ако не искаш да бъдеш човек, бъди поне вол.

— Я вол — отвърна Панчо, който учеше немски в Алианса, а това на немски значело „така е“.

КАК СЕ ПРАВИ ЛОШО НАСТРОЕНИЕ

*Взима се една автобусна спирка,
само че спирка, на която има сергия
и на тая сергия да се продава свирка
от ония, дето пицят на поразия.*

*После се взима, или по-точно,
после нищичко не се взима:
не се взима свирка нарочно,
защото в къщи доста ги има.*

*Таткото казва това нещо на Муци,
разговарят усилено помежду си.
Муци тропа с крака и с юмруци
и с разплакана муцка се муси.*

*В къщи Муци се муси отново,
Муци отново се муси.
Лошото настроение е готово.
Цялата къща го вкуси.*

КАК СЕ ОБУЧАВА ЛОВНО КУЧЕ

Като гледам с какъв резултат се завръщат сегашните ловци от полето, все не мога да повярвам, че нашите далечни прадеди в пещерите са преживявали само от лов. Но, изглежда, е вярно, понеже човечеството все още съществува. Щом тогава хората не са загинали от глад, нищо вече не е могло да ги уплаши и те смело са се устремили към своето бъдеще.

А при това нашите пещерни прадеди не са имали и ловни кучета. Поне в първия период, когато още не са опитомявали животни.

На тия мисли ме наведе поканата на съседа Иван да присъствуваме заедно с Панчо на първото ловно кръщение на малкото му куче Бимбо.

Вървим си ние през полето, Бимбо пролайва от време на време ту пред нас, ту зад нас. Обучава се. Аз си мисля за наследството ни от пещерните прадеди. Не зная какво си мислят Иван и Панчо, но положително и на тях през ум не им минава, че малкото куче Бимбо ще може да изгони заек.

Не щеш ли, заекът излезе. Нали е по-глупав и от Бимбо, щом чул кучешки лай, хукнал да се спасява.

— У бре, де бре! Дръж, Бимбо! — развика се ловецът.

Заекът бяга, кучето след него. Ние след кучето. Ловната страст на пещерните прадеди разпалва кръвта ни, ускорява крачките ни, отстранява умората ни. С една дума — дивото зове. В случая — дивият заек.

Изведнаж заекът спря, за да се огледа и послуша. Бимбо можеше с два скока да се метне върху него, но за наше учудване и той се спря.

— Дръж, Бимбо! Какво чакаш? — ядосваше се Иван.

— Скалпирай го! — викаше Панчо.

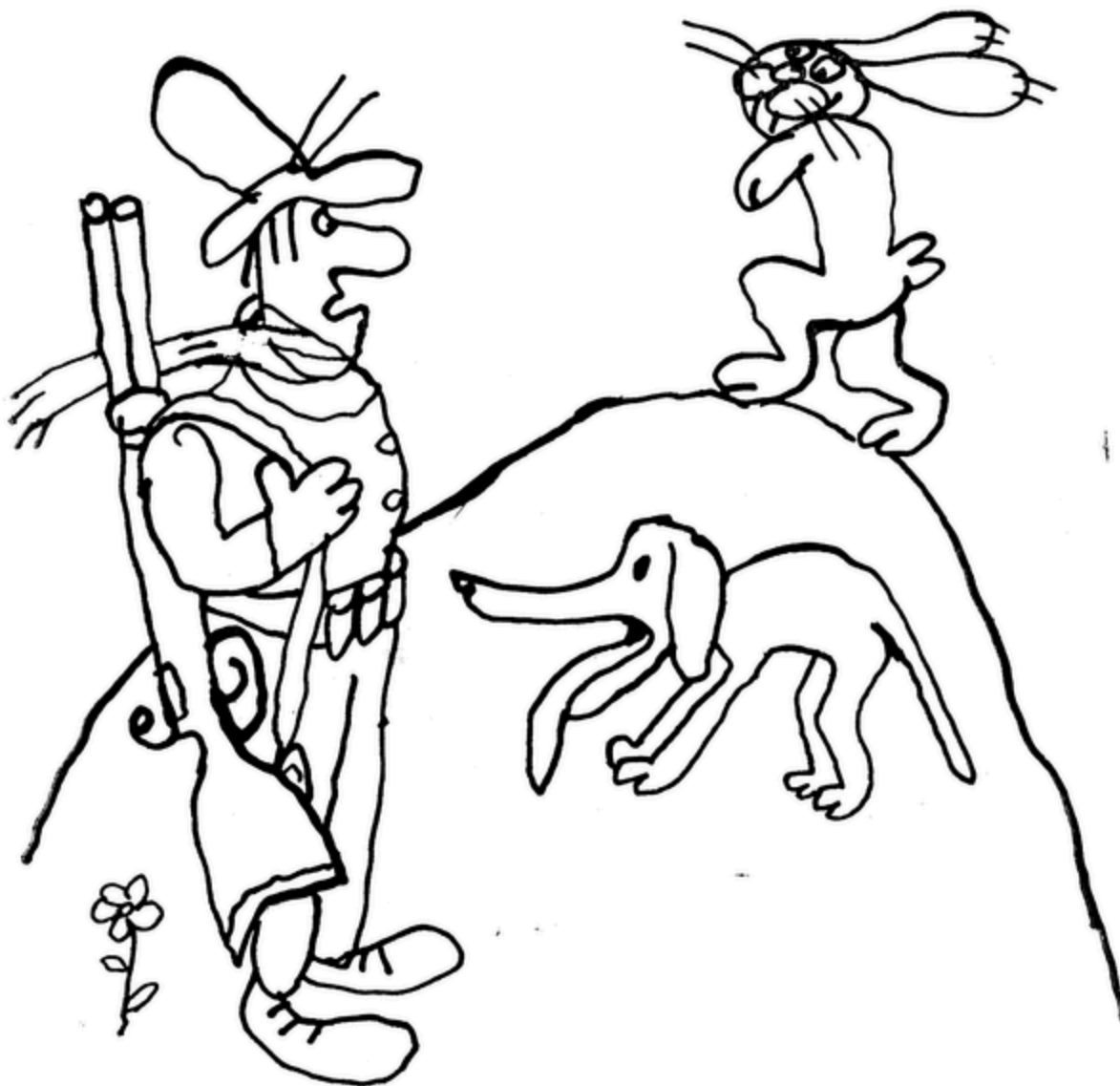
Аз се бях позадъхал и не можех да извикам нищо. А и другите млъкнаха учудени. Заекът мърдаше с уши, сякаш стрижеше тишината. Гледаха се един миг с кучето право в очите и дългоухият пак затича. Както и трябваше да се очаква, сега избра да бяга право нагоре по стръмното. „Голямо потене ще падне след тоя заек“ — помислих. Но

нали и за мене бе първо ловно кръщение, както и за Бимбо, примирих се.

Щом заекът затича, Бимбо също се втурна подире му. Заекът бяга, Бимбо след него, ние след Бимбо. Дивото пак зове, кръвта пак ври и прочие. Всичко е наред, но заекът отново спира. Кучето спира и то. Спираме и ние след Бимбо. Историята се повтаря.

Заекът отново хукне, и кучето отново. Заекът спре, и Бимбо спира. Стори ми се, че дългоухият го прави нарочно. Сякаш бе разбрал, че преследвачът му е неопитен. А е възможно и наистина да го е разбрал, особено ако е бил гърмян заек. Само аз му бях благодарен за тия чести почивки. Имах повод да разсъждавам пред ловеца и пред Панчо, а с това и да удължавам отдиха.

— Вижте каква е работата. Кучето притежава вродения си инстинкт за преследване. Обаче още е в детската си възраст. Не се е озверило и просто не знае, че трябва да се хвърли върху животното, което не му е сторило зло.

— Оставаше и зло да му стори — тюхкаше се Иван. — Ама не е чудно и това да стане. Току-виж, заекът се обърна и го подгонил.

И наистина сега заекът се бе обърна с лице към кучето. За да го разгледа по-добре, се бе изправил на задните си крака. Бимбо скимтеше и се въртеше смутено около себе си. Ако заекът се бе втурнал срещу него, щяхме да търсим Бимбо чак в село в колибката му. Но где у заек такава смелост.

— Ей това им е нещастieto на зайците — рекох. — Пропускат удобното време и оставят кучетата да пораснат.

— Когато кучетата пораснат, няма да има никакви зайци — тъжно завърши Иван. — Хайде да си ходим.

— Ами ти, чичо Иване, защо не го гръмнеш? — запита Панчо.

— Вярно бе. В залисията забравих, че имам пушка. — И започна да я сваля от рамото си. Обаче вече нямаше никакъв заек.

— И по-добре — махна с ръка ловецът. — Иначе щяхме да изкараме ума на Бимбо. И без това за днес му се събра много.

— Е, Панчо — запитах, — каква оценка слагаш на Бимбо за днешния урок?

— Две минус. Иска ли питане.

— Ако зависеше от мене, аз пък бих му дал диплом за най-висше образование.

— Туй учените са големи диванета — каза Иван, като и не подозираше, че това не е негова мисъл...

КАК СЕ ПРАВИ СНЕГОРИН

— *Знам какво е снегоринът:
по шосето с него ринат
зиме преспите от сняг.
Само че не зная как
се приготвя снегорин. —
Тъй ми рече Веселин.
Аз така му обясних,
де във проза, де във стих.*

— Снегоринът, Веселине, се прави от въздух. Майсторът на снегорини отваря прозореца на работилницата си и духа отвътре навън. Гледа дали му се вижда дъхът. Ако дъхът му не се вижда, значи, никакъв снегорин още не може да се прави. Майсторът затваря прозореца и си гледа работата.

След няколко седмици проверява отново. Ако дъхът му се вижда, той започва да мърмори, че ще трябва да се прави снегорин. Духва на ръцете си. Ти си мислиш, че духа да ги стопли. А той всъщност улавя дъха си. Слага го на струг, пили го, рендосва го, заварява го с кислород. И на сутринта снегоринът е готов. Преминал е по улицата, преди да тръгнеш за училище, и ти е направил пъртина. Изгладил я е хубаво. Защото какво е снегоринът?

*Един трактор
и пред него една ютия.
А след него
радостни хлапетия.
Кой на кънки,
а кой на шейна се спуща.
А Веселин направо с обуца
се спуща*

и пее си: тин-тирин.

*Но ето
че вѣн от шосето
забива глава Веселин.
И това също е снегорин.
Само че там
снегът не се рине,
драги ми Веселине...*

КАК СЕ ПРАВИ ЦЪФНАЛА ОВОЩНА ГРАДИНА

Не зная другите ми упътвания дали ще ти влязат в работа, но съм сигурен, че това ще го изпълниш. Да си направиш цъфнала овощна градина. Препоръчвам ти да използваш за целта пролетната ваканция.

Отиваш на село при баба си и гледаш, че овошките само са напъпили, но кой знае кога ще цъфнат. А пролетната ваканция е толкова кратка — нямаш много време да ги чакаш. Ако ще е пролет, да е пролет. Ето какво трябва да сториш.

Вземаш няколко пчели, които още плахо се подават от кошерите. Пускаш ги да летят из градината над напъпилите дървета. Пъпките започват да наострят мишите си уши и да се питат:

— *Какво ли вънка зажужука?*
— *Какво ли вънка зажужу?*
— *Ох, тъпанчето ми ще спуска*
това бръмчило, госпожа.

Пъпките са много любопитни. Започват да си чукат взаимно по прозорчетата и да се питат в тоя смисъл. Едни предполагат, че е самолет. Други — че децата вече са пуснали хвърчило. Пъпките започват да се пукат от любопитство. Даже такива пъпки като пъпките на дюлята, които смятат, че не им пука, и те се пукат.

Поглеждат пъпките навън и какво да видят. Вече е пролет. Дрянът е цъфнал, пчелите жужат. Какво има да се чака. И разцъфтяват една след друга: прасковата, кайсията, джанката, черешата, крушата, ябълката. Само дюлята се колебае по-дълго. Страхува се да не простуди дебелоглавите си рожби. Но и тя си е права — първо, още не знае, че ще станат такива дебелоглави, второ — и да знае, рожби са ѝ, та ги обича.

Но да не се отклоняваме по всички клони на градината. Има вече цъфнала овощна градина. Имаш пролетна ваканция. Какво нямаш?

Нямаш песничка, която да изтананикаш? Ето ти и нея. Сега поне е лесно — всичко пее, вземаш я направо от природата:

*Нека чичо да не пей,
нека вуйчо да не пей —
вече пее чичопей.
Пролет е на двора, хей.*

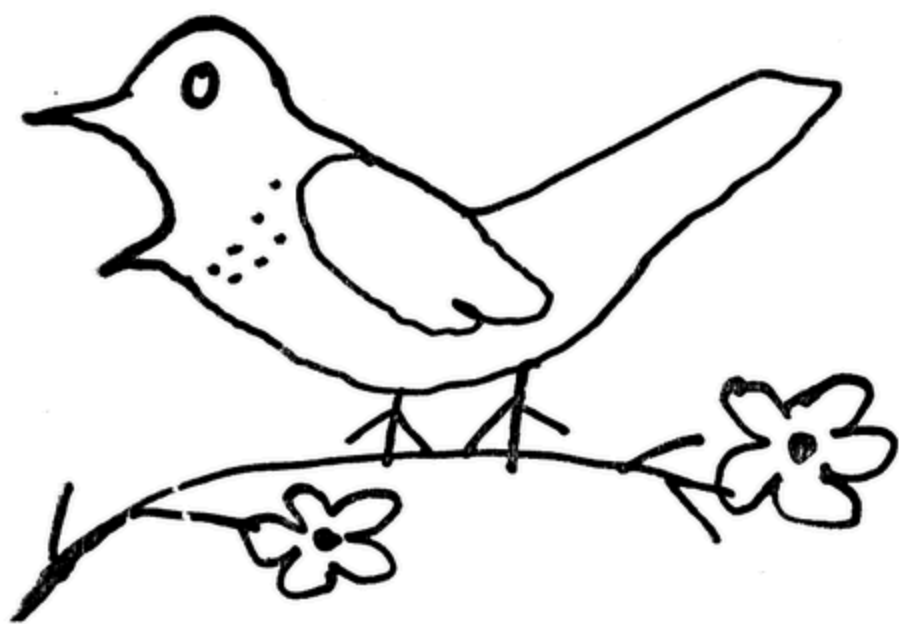
*Пее по пътя талигата:
„Хайде на нива,
хайде на нива!“
Пее от клона авлигата:
„Калино Керо,
свари ли коприва?“*

*Гука на стряхата
гугусчук:
„Гугусчук, гугусчук
на Русчук.“*

*Пее птица,
пее клон,
пее телефонна жица
като камертон.
Ето ти за песен тон...*

Пей си спокойно, а не срамежливо. Никой няма да те чуе. Сега всеки е зает със своята песен, глух за другите. Впрочем с истинския певец винаги си е така.

А за цъфналата градина какво да ти наръчам в заключение? Нищо. Нека си цъфти. Когато всичко цъфти, все нещичко и ще завърже...

КАК СЕ ПРАВИ ОТ ДИВАК ЧОВЕК

*Отговорът на тоя въпрос е лесен:
дивакът е станал човек*

чрез песен.

*Не е знаел много думи дивака,
та не е говорел и така, и вака.*

*Знаел думата „звяр“,
знаел думата „брадва“,
но не знаел например
да изрази, че се радва.*

*Една сутрин излязъл пред пещерата
и доста му се харесал пейзажа.
„Брей, рекъл си, хубаво ми е на душата,
ама нямам думи да го изкажа.*

*Я да се понапегна и да опитам
да ги намеря: еее, иии, ооо, ууу, ааа.“
Отговорили му в същия ритъм
канари, лесовете и била.*

*Запял го дивакът и станал човек,
защото вече можел да каже даже
туй, което и в нашия век
с думи е невъзможно да се изкаже.*

*Знам и обратното — как
от човека се прави дивак.
Но няма да издам тоя секрет,
понеже искам да се движим напред...*

ПЪТЕШЕСТВИЯ С ПАНЧО

НА РЕКАТА

*Оня ден на излет бяхме с Панчо.
Гледам, Панчо шари покрай вира —
кол забива, после втори, трети:
с колци всички вирове маркира.*

*А по колците, забити яко,
слага Панчо знаци с тебеширче.
— Панчо — викам, — ти комай бележиш
с номер всеки вир и всяко вирче?*

*— Вярно — казва, — кол забивам, тате,
после слагам номерче на кола.
Ами искам с нещо да помогна
всяка жаба да си знае гьола.*

ПРИ ДИКАНЯТА

— Панчо — рекох, — имам за теб изненада.
Хайде в старата плевня на дяда.
Тъкмо отдавна се каня
да ти покажа
какво е диканя.

Поогледа я Панчо,
с ръка я хлопна:
— Ама че работа допотопна.
Колкото проста,
толкова плоска.

Ядосан от такава обноска
към старицата гърбава,
гърбава, още щърбава,
измъкнах два кремъка
и чат-чат:
искри почнаха да хвърчат
из полутъмната плевня.
— Почитай, рекох, машината древна,
че имаше огън и в нея.
(С което казвах голяма идея.)

Панчо смирено глава поклати:
— Разбирам, разбирам бе, тате.
Това е било
запалителната ѝ система.

Не се върнах вече на тая тема.

СЛЪНЧОГЛЕД И БАНДА

*Панчо с длан стъклото бърше,
Панчо вика с глас висок:
— Спри колата, щом се свърши
слънчогледовия блок.*

*Искам там да видя, тате,
кой командва слънчогледа
тъй, че без да се поклати,
все към слънцето да гледа.*

*Ей това е то команда —
цяла нива като жива.
А в квартала мойта банда
много-много я не бива.*

*Тоя гълъбите зяпа,
оня сандвича си вади.
Не е банда, ами ряпа,
дето дядо белобради...*

*— Панчо, слънчогледът няма
ни водач, ни командир,
но си има цел голяма:
следва слънцето безспир.*

*А пък ти на твойта банда
цел такава май не даде,
та дори и без команда
да върви към нея. Ха̀ де!*

*— Мен да следват — офицера
най-разумен и най-смел, —*

*мога ли да им намеря
по-добра от тая цел?*

*Панчо блъска си главата
над задачата коварна.
Доста тихо бе в колата.
Лесно стигнахме до Варна.*

СПУКАНАТА ГУМА

*Тъкмо в тая тясна кола
щях да се пукна от скука,
хопа-ла-ла, тропа-ла-ла —
гумата преди мен се спуска.*

*Наоколо ливади зелени.
И никой назад не ме вика.
Не могат да вдигат гълчава по мене —
сега вдигат колата със крика.*

*Ш-шт! Ще издебна отзаде щърка,
както в локвата е забучил нос.
Горкият, как ли ще се обърка.
Ето камъче. Пльос!*

*Май че атаката ми е слаба,
или пък бомбите ми са малки:
чак когато си хвана жаба,
литна щъркелът с кални сандалки.*

*Олеле, от краката на щърка
мойте пò се накаляха. Тюх!
Е, добре де, той може да хвърка
и е кален, пък аз ли да бъда сух?*

*Ох, чувам де! Ида. Главата наду ми
с тоя твой клаксон бе, татко!
Бърже ги залепяте пустите гуми,
а ги пукате толкова рядко...*

С ПАНЧО ЗА ДРЕХИ

*Взема ли заплата,
Панчо като зине:
— Няма да ме влачиш
пак по магазини.*

*Сърди се, а всъщност
негова е грешка —
не расте по мярка
за готова дрешка.*

*Или изостава,
или бърза с ръста.
Ту в плещите тесен,
ту широк във кръста.*

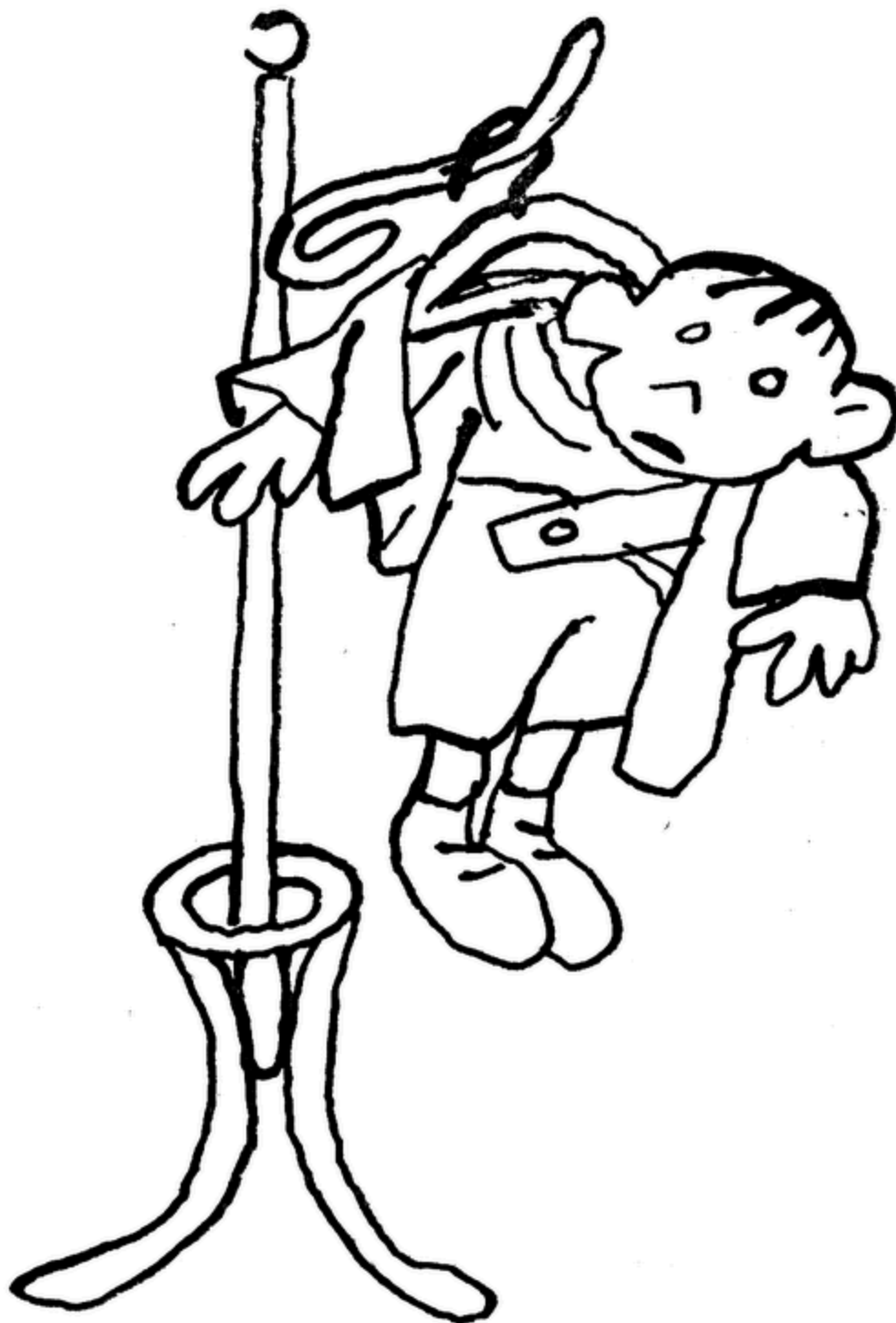
*Ту корем изпъчва,
ту източва шия.
Дрехи по поръчка
трябва да му шия.*

*Все това му думам
чак до преумора:
— Расте по модела
като всички хора.*

*Дреха с твоя мярка
по-скъпо се плаща.
Панчо е нехаен,
или пък не схваща.*

*Панчо е нехаен,
или пък не схваща,*

но ще дойде време
сам да си го плаща...

ПАНЧО И МОРЕТО

Сваля гащи, сваля риза
Панчо и в морето влиза.
Но морето го не иска:
с капки ледени го плиска.
С бяла пяна му се пени:
— Панчо, махай се от мене!
С пръски яростни го пръска
и с вълни навън го блъска,
сякаш Панчо му е враг.
Но напиря Панчо пак.
И успява, и успява —
до гърди се потопява.
И вълните, вече кротки,
му се галят като котки.
Иска Панчо да се връща,
но водата го прегръща,
пяната го лисва с ласка —
пак в морето тя го тласка.
Капки милват го приятно,
връщат го и те обратно.
Плачат пръски насълзени:
— Панчо, Панчо, стой при мене!

Смелост има ли детето,
става му другар морето.

ЗА КЪСИТЕ КРАКА НА ПАНЧО

*Панчо не престана с приказките свои,
нищо че се мъчех по едни завои.*

*Даже го обхвана повече възбуда:
— Бих надул аз, тате, тука скорост луда.*

*Гледа към педала, веждите си въси:
— Ох, защо краката още са ми къси!*

*Панчо все обижда в мен автоводача,
но добре, че скоро другаде подкача:*

*— Нали на лъжата къси са краката.
Как автомобила кара си, горката?*

*Пътят бе опасен, за да водя спор.
Рекох му наслуки: — Има си шофьор.*

СЛЕДОТЪРСАЧ

*Панчо е опитен следотърсач.
Като бяхме на село, ме слиса:
обикаля от сутрин до здрач
и проследи Кума-лиса.*

*Оказа се, че следата лисича
води с много извивки и чупки
до местността, която се нарича
открай време „Лисичи дупки“.*

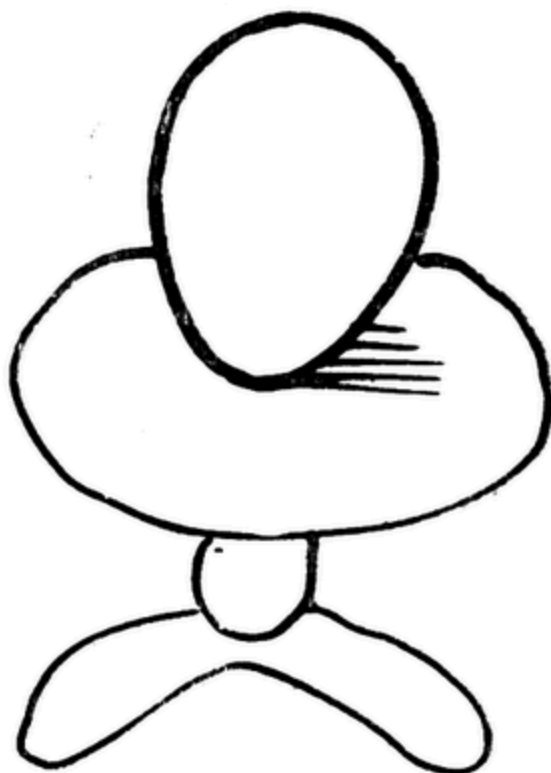
*А после Панчо да вземе
да проследи на ловеца хода.
Добре, че много по-малко време
за тая цел изразходва.*

*То не било работа мъчна:
следите били едни и същи —
все от къщи до селската кръчма
или от пивницата до в къщи...*

КОЛУМБОВО ЯЙЦЕ

Има един много стар анекдот за колумбовото яйце. Толкова стар, че службите за записване на анекдоти още не са съществували, и ще трябва да го цитирам по памет.

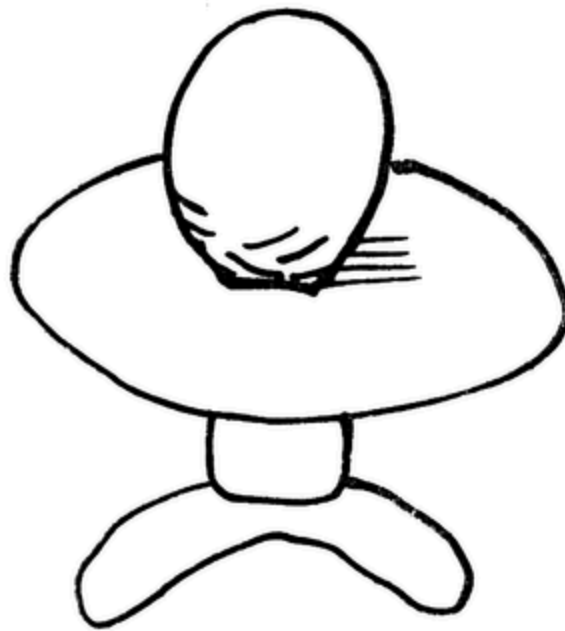
Завистници на Колумбовата слава обидили великия мореплавател, че е проста работа да се открие Америка. Колумб се съгласил с тях. Рекъл им, че това наистина е толкова просто, колкото да се закрепят едно варено яйце да стои право върху масата ей така:

Завистниците започнали да се опитват, но яйцето заставало все в едно от следните положения:

Тогава Колумб го взел, чукнал му дъното и яйцето застанало право:

— Е, то така всеки може — завикали противниците на Колумб.

— Ами то и Америка всеки може да открие — отвърнал Колумб.

С други думи, откритието е просто нещо, но човек трябва да се сети.

Та искам да разкажа как Панчо се сблъска с едно откритие, без което пък не би имало и колумбово яйце.

Още щом пристигнахме на село, Панчо пое грижата да събира яйцата от полозите на кокошките. Първия ден донесе доста, но на втория и третия се върна с празни ръце, ругаейки кокошките и баба си, че не ги хранела достатъчно.

Баба му се усъмни и отиде на проверка.

— Така си и знаех — тюхкаше се тя. — Панчо е прибрал оня ден всичките им яйца, без да им остави за полог.

— Какво значи това? — запита Панчо.

— Оф, оф. Градско чедо — селско добиче! — въздъхна баба му. — Това значи, че съм пропуснала да ти кажа. Вземат се останалите яйца, но едно винаги се оставя в полога. Кокошките по него се ориентирват къде да снесат новите си яйца.

— Ама че кокоши мозък — надсмиваше се Панчо. — Нали си знаят гнездата, полозите де. Защо трябва вътре да има и яйце?

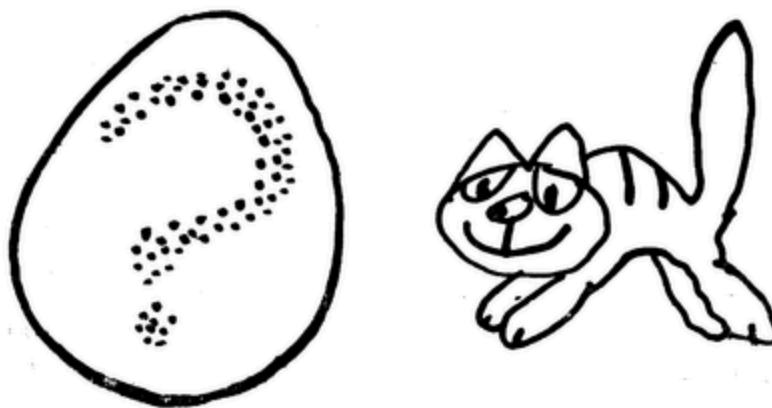
— Не е толкова просто, Панчо — казвам му. — Кокошките искат да видят, че не им се отнема всичко, че остава нещо и за тях.

— Я стига сте му сеяли на корена ряпа — сопна се и на двама ни Панчовата баба. — Не зная защо е, но от памтивека е така. Иначе отиват да снасят при съседите.

Както и да е, Панчовата баба скоро оправи работата и към края на седмицата кокошките започнаха да снасят, където си беше редно.

Панчо обаче не се предаваше, а продължаваше да твърди, че това било измама спрямо кокошките. Аз пък възразявах, че не е измама, а уважение.

Изглежда, Панчо много продължаваше да мисли по този въпрос, защото в скицника му за рисуване видях такава картина:

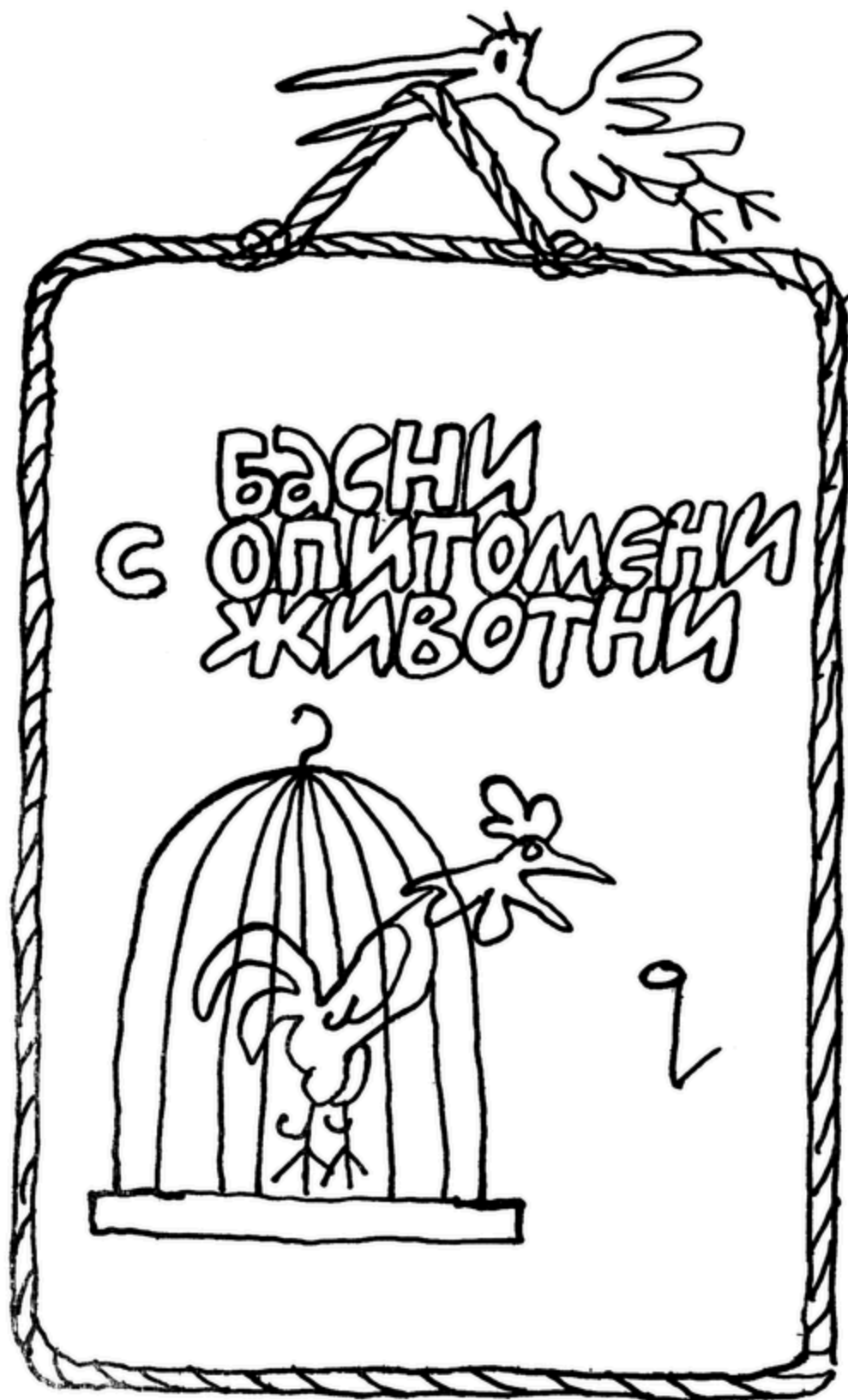
Това вероятно означаваше яйце с въпросителна. Издебнах го и написах отдолу:

*Яйца щом искаш да събираш, не е лошо
да уважаваш малко племето кокошо.
В противен случай, подчертай си го за памет,
кокошките наистина ще те измамят...*

БАСНИ С ОПИТОМЕНИ ЖИВОТНИ

КОТКА И ПРАХОСМУКАЧКА

*Като внесохме в къщи
прахосмукачка,
нашата мачка
искаше да я смачка.*

Прахосмукачката: — Хър-р-р.

Котката: — Мър-р-р.

Прахосмукачката: — С-с-с-т.

Котката: — Пс-с-с-т.

Прахосмукачката: — Фъс.

Котката: — Хъс.

*Да, но може ли мачка
да надвие прахосмукачка,
дето не е нито животно,
нито човек,*

*а представител
на машинния век?*

*Виждайки, че ще трябва да се стъписа,
горделиво изпъчи се Писа
и каза:*

— Да, ама ти пък нямаш мустаци! —

*И си тръгна доволно
нашето домашно маце.*

*За мене това не бе изненада,
защото зная,
че котка по гръб не пада.*

ЗАМИСЛЕНАТА ПАТКА

„Глунав като патка“ —
казват, и е вярно.
Само че и патка
случва се да мисли,
колкото и тая
случка да е рядка.

Имахме на село
патка като патка —
глупава бе доста.
Може да се каже,
че от всички в къщи
бе почти най-проста.

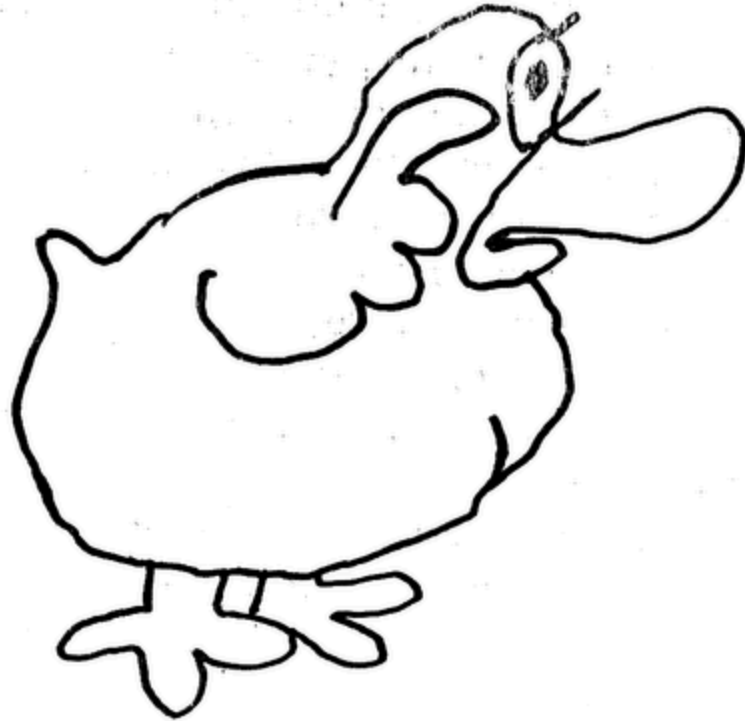
Даже се остави
Лиса да я хване
с тоя мозък пачи.
Шаро, който скочи,
та подгони Лиса,
я спаси обаче.

От уста лисичи
патката си тръгна:
пата-кюта-пата!
Кретайки наляво,
кретайки надясно,
върна се, горката.

Шмугна се под бъза.
Ни опашка вири,
ни забива човка.
Трети ден под бъза

все лежи и мисли.

Стана философка...

ПОДГОНЕНОТО ТЕЛЕ

*Едно теле наивно и младо
си пасеше край овче стадо.
Но кучето като се задърли,
че върху него като се хвърли.
И телето, подгонено зле,
гледаше просто като теле.*

*Аз го потупах по потната шия
и му рекох:
— Всичко ще ти разкрия.
Ти, разбира се, не си вълк.
Но псето си има дълг
и трябва на стопанина да покаже,
че и телета не пуска даже,
а камо ли да не уварди
от вълци, тигри и леопарди.
И си е право псето.
Защото, додето
телето трева пасе,
месо яде всяко псе.
А кой ще му го даде?
Така де!
Но и не само зарад храната
псето ще си троши краката.*

*Към туй го тласка самата природа
на неговата вълча порода.
Не може все да лежи и лапи да лиже.
Не може все срещу мухите да мижши.
Трябва и кръвта си да пораздвижи.
Но где толкова вълци, колкото псета?
Та се налага да гонят телета...*

ПЕСЕН ЗА МОКРИЯ БАРАБАН

*Барабанът се намокри.
А пък мокър барабан
като сухия не може
да задумка: дан, дан, дан.*

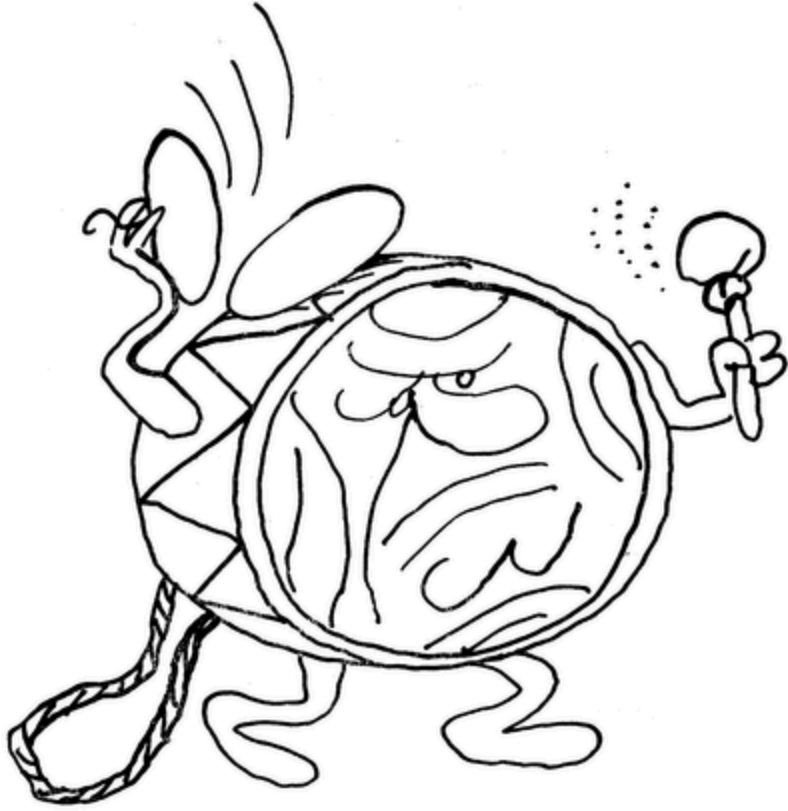
*А, напротив — само хърка,
пльоска, плеска, съска, фъска,
сякаш кашля край реката
болна от ангина гъска.*

*Да, но свикнал е да дава
такт на другите свирачи
барабанът и след него
всеки в тоя такт да крачи.*

*И макар и мокър, фъска,
пльоска, плеска, съска, хърка,
като мисли, че без него
музиката ще се сбърка.*

*А пък тя успешно свири
даже с мокър барабан —
всеки инструмент си знае
за какво е изкован.*

*Сигурно и барабанът
звънко пак ще зазвучи,
ако малко го погреят
утре слънчеви лъчи...*

ПЛАСТМАСОВИТЕ ВОЙНИЦИ

*Като пръснали моите дечурлига
оловни войници ту там, ту тук.
А после от пода кой ще ги вдига?
Ами таткото! Кой друг!*

*Вземам ги — леки като перца.
Не били оловни, а от пластмаса.
Рекох: — Да ме простите, деца,
ама що за войници това са?*

*Войникът, рекох, на живот и на смърт
отива на война да се бие.
Войникът трябва да бъде метално твърд.
Затова с оловни играехме ние.*

*Панчо на моето пламенно слово
възражава с присмехулна гримаса:
— Тромави са войниците от олово.
Истинският войник е от пластмаса!*

*На Панчовата надменност голяма
аз отвръщам: — Не бързай, скъпи.
Толкова голяма разлика няма.
Правят ги в едни и същи калъпи...*

ЗАРКО НА ПАЗАР

*На пазар отива Зарко,
през навалица се муши.
„Претеглетe ми, другарко,
тиква, ябълки и круши.“*

*Круши, ябълки — отдоле.
Тиквата над тях отгоре.
Оле, мила мамо, оле —
мрежата ще се разпори.*

*Всичко тиквата ще смаже.
Няма никаква надежда.
Зарко своите багажи
из основи пренарежда.*

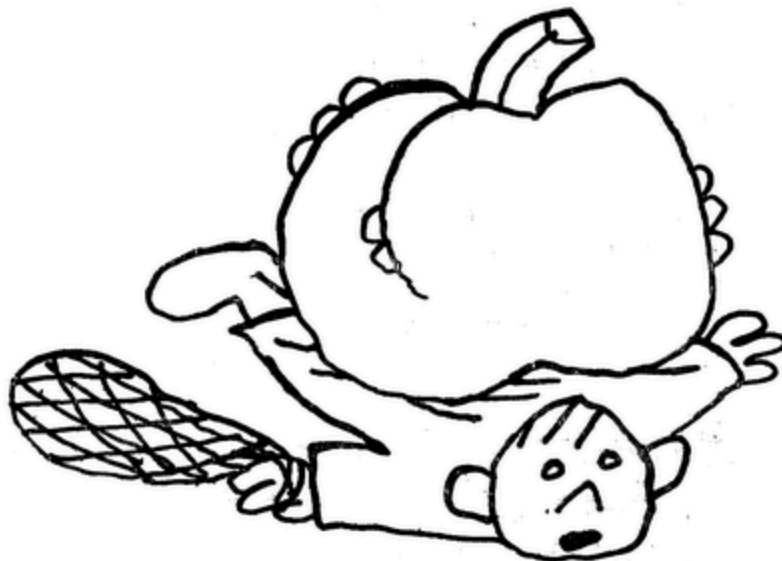
*Слага тиквата отдоле.
Ябълките върху нея.
„Оле, мила мамо, оле —
крушите ще разпилея.“*

*Всичко тиквата избута
изотдолу нанакоре.
Почва Зарко, ура-тута,
пренарежда, що да стори.*

*Сложи я встрани, обаче
мрежата се изтърбуши,
изтърбуши, изтумбачи —
падат ябълки и круши.*

*Охка Зарко: „Леле, божe,
де да сложa тая тиква?“*

*Дето тиква да се сложи,
тиква другите изтиква...*

ПРИЛЕПЪТ — ГОРДЕЛИВАТА МИШКА

Първоначално прилепът беше обикновена мишка. И като всяка мишка живееше в миша дупка. Но кой знае защо си мислеше, че не е обикновена мишка, и се надуваше от гордост.

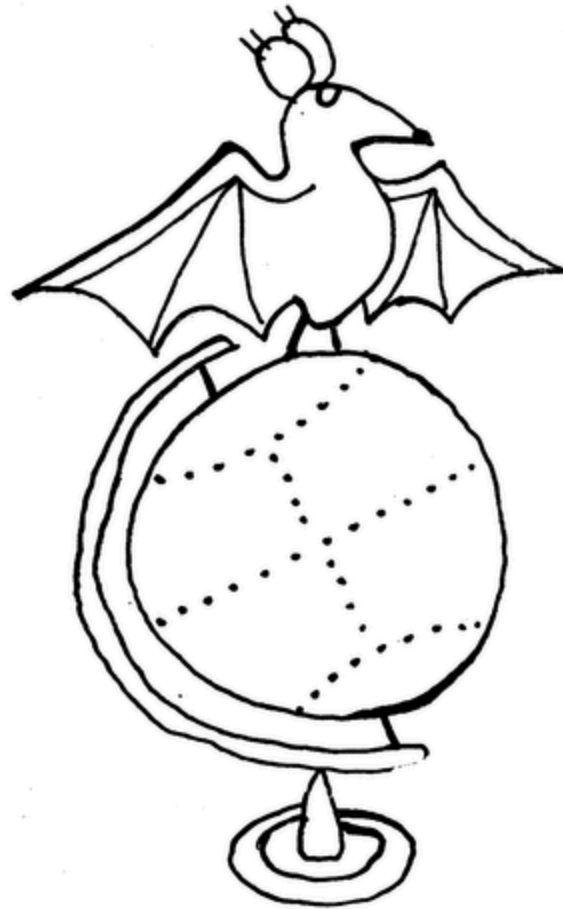
Постепенно това надуване даде резултат. На гърба ѝ пораснаха криле. Ех, не кой знае какви криле — едни такива ципести, сраснали с кожата, обаче все пак криле. Прилепът се наду още повече и крилете се отделиха от гърба му. Той вече изхвъркна от мишата дупка.

Разбира се, една хвърката мишка не би могла да дели простор с орлите, нито пък с лястовиците. Но резултатът от нейните напъни все пак не беше малък. Ако не беше заразата от горделивост, щеше да си хвърка честита на малки кръгчета под небето. Но тя смяташе, че това не е съдба за нея.

— Как ще летя на малки кръгчета под небето, когато без мене небето ще вземе да падне? — възмути се прилепът на предложението, което природата му бе направила. — Всеки миг небето може да се сгромоляса върху земята, ако аз не побързам да го подпра — изпърха припряно прилепът и отиде да подпира небето.

И сега ще го видите да прави това. Вкопчал е нозе о тавана на пещерата. Тялото му виси надолу. Можете да си представите колко е удобна тая поза. При това прилепът пак се озова в дупка. Вярно, че не е миша дупка, но пещерата по същество си е дупка, и то по-студена от мишата.

*По-далеч от прилепи такива —
болестта е прилепчива!*

ЗАЩО ПЛАЧЕ КРОКОДИЛЪТ

*Ти си чувал, че крокодилът плаче.
Крокодилски сълзи и тъй нататък.
За какво плаче обаче?
Слушай мене, ще бъда кратък.*

*Гърбът му е с яка броня
от плочи рогови и многоредни.
Лично аз не съм оня,
който иска отгоре да седне.*

*Има опашка могъща,
могъща челюст, могъща лапа
и едного единствено не поглъща:
когото не е успял да налапа.*

*Но има и слабо място — корема.
Корема на крокодила е мек,
та понякога желание го обзема
да се посмее и той като човек.*

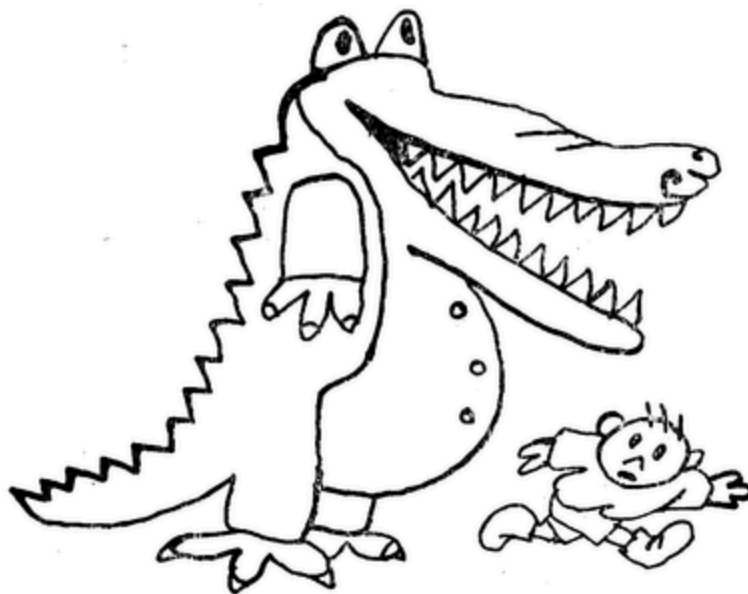
*Ще му се малко гъдел,
че откакто се е завъдил,
не познава какво е смях.
Иска му се да се
раздруса от смях
като ковашки мях.
Смее му се, та му се плаче.
Обаче, братче,
никой не смее
да го разсмее.*

Кой ли толкова глупав ще бъде

да вземе да се забуха
на хищника под търбуха,
за да му каже „гъди-гъди“.

Както си приказваме двама,
гледам, че и у тебе няма
нито желание, нито сили
да размиваш крокодили...

ДЕТИНСКИ РАБОТИ

*Едно дете с осанка горда,
напускайки играта, рече:
— Не сте отряд, а проста орда!
Не искам да играя вече!*

*— Така ли? — викнаха му те —
Добре! Изключваме те ние! —
И ето, гордото дете
зад храст разплакано се крие.*

*Един и същ е резултата
и участието му е еднаква:
излиза вънка от играта!
Но то се тули от децата,
изключващи го, и проплаква.*

БИТКАТА НА ВЕТРОВЕТЕ

*Цяла нощ над Ветрен
ветрове се биха.
То не е каквото
котка да изкиха.*

*Южният се втурва,
блъсва северняка.
Но и северняка
носи душа яка.*

*С удар среща удар,
с рев на рев отвърща,
тъй че се разтърсва
в село всяка къща.*

*Мерят ветровете
мощности и воли.
Ветренци се питат:
— Боже, за какво ли?*

*Щом се съмна, всеки
гледа — що да види:
вдигнати от Ветрен
всички керемиди.*

*Стрехите разкрити,
в тях небето свети.
Ей защо се били
толкоз ветровете...*

ЗА ШАПКИТЕ И ЗА МОРЕТО

*Мето е храбър обесник.
Труту-ту-ту-ту. Дан-дан-дан.
Сложи си шапка от вестник,
даде си чин капитан.*

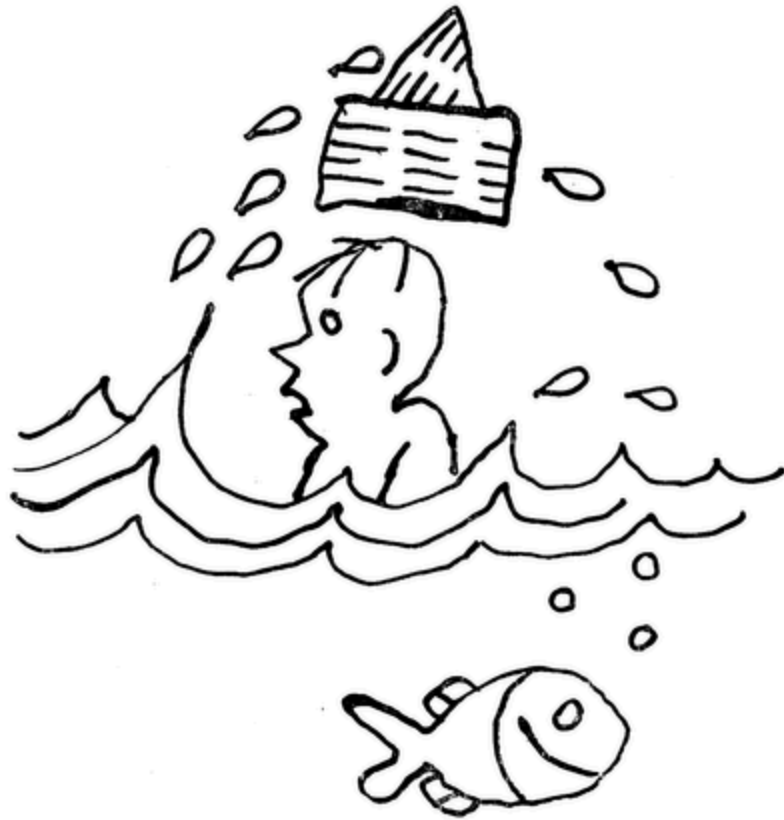
*Втурна се Мето в морето.
Труту-ту-ту. Раз-два-три.
Да, но морето пред Мето
никак не се покори.*

*И капитанската капа
плесна в крайбрежната пяна.
Цялата там се разкапа,
само на капа ми стана.*

*После затича се Мето
със адмиралска фуражка.
Да, но морето проклето
също и нея излашка.*

*Сложи си шарена кърпа
Мето и стана пират.
Бризът назад я издърпа,
гони я Мето назад.*

*Видиш ли, Мето — морето
хорските шапки мете!
Иска за шапка небето!
Другите — малки са те.*

МАМИНИЯТ ТЕРМОМЕТЪР

*Мама
е познавачка голяма
на нашите температури.
Няма термометър да тури
като хората и да чака,
ами целува мене,
целува кака
и казва:
— Днеска Петьо добре е! Гледам,
че има трийсет и седем.
Обаче кака му Нина
има трийсет и седем и две десети.
Знаете къде е хинина,
бързо го донесете!
Ние вдигаме с кака гълчава,
зер хинина не носи сладост.
Да, но термометърът потвърждава
мамините думи до градус.
От някоя и друга година
не се и опитваме даже
да протестираме с кака Нина —
гълтаме, каквото ни каже.
Само на мен ми се струва,
че мама мъничко хитрува,
та с целувки проверки прави
доста често, когато сме здрави...*

СЛОВО ЗА ТОПЧЕТАТА

Вече мисля сериозно да ходя до Индия. И то на свои разноски. Причината не е толкова влечението ми към древната индийска литература, колкото общопризнатото умение на някои индийски факири. Ще ги помоля да ме научат да спя върху дъска с гвоздеи. Тогава сигурно ще мога да спя и на легло от стъклени топчета. Защото засега това не ми се удава.

Често пъти, щом се тръшна по пижама на спалнята, предвкусвайки блаженството на покоя, скачам обратно с див рев и синини по гърба. Панчо пак е правил преброяване на колекцията си от стъклени топчета и е забравил няколко под одеялото.

— Къде е торбата с топчетата? Само на топчета ще ми стане! — викам аз и тършувам из къщи. Но не е толкова просто да се намери Панчовото съкровище.

— Поне да не ги брои на моето легло — въздъхвам съкрушен и като не мога да сторя друго, сядам да напиша едно стихотворение срещу голямата напаст на стъклените топчета:

*Прадядо ни се прослави
с топчето си черешово.
А сега какво направи
поколението ново?*

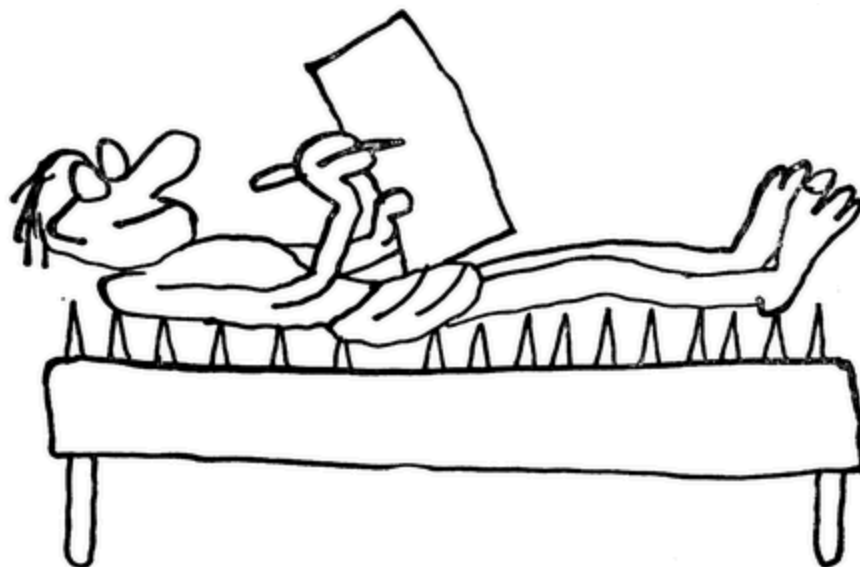
*Смята то да се прочуе
май със стъкленото топче.
Панчо, недостойно туй е.
Можеш ли ми каза копче?*

Преписах стихотворението на чисто, вдигнах постелята на Панчовото легло и пъхнах листа така, че Панчо да го намери, прочете и се засрами.

Сутринта го поглеждам ехидно, а той нищо. Нула внимание. Явно, че младото поколение е заслужавало още по-силно бичуване от моя страна.

Вдигам завивките му и намирам стихотворението смачкано на топче. Панчо спал отгоре му, но хич не го и забелязал. Книжно топче...

Издание:

Марко Ганчев. Кое как се прави

Редактор: Кръстьо Станишев

Художник: Борис Димовски

Художествен редактор: Елена Маринчева

Технически редактор: Любен Петров

Коректор: Елена Баланска

Формат 59/84/16

Тираж 10100 екз.

Печатни коли 5; издателски коли 4,15; л. г. VII/44; поръчка
№121/1973 г.; изд. №3538

Дадена за набор на 6.V.1973 г.

Излязла от печат на 30.VII.1973 г.

Цена 0,55 лева.

Издателство „Български писател“ — София, 1973

ДПК „Димитър Благоев“ — София

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.